

Från bonderörelse till centerrörelse

i Vingåkers kommun

1924 - 1984

Förord

Inför Centerpartiets 75-årsjubileum som infaller 1985, har man i landets olika kommuner arbetat med att dokumentera rörelsens framväxt från 1910 då Carl Berglund i tidningen "Landsbygden" gick ut med ett upprop till Sveriges bönder där rubriken lød: "Bröder, låt oss enas!" Detta upprop blev upprinnelsen till Landsbygdspartiet Bondeförbundet som sedan blev Centerpartiet.

I den här skriften har vi valt att arbeta mycket begränsat. Vi har försökt ge en bild av utvecklingen FRÅN BONDERÖRELSE TILL CENTERRÖRELSE I VINGÅKERS KOMMUN.

Vingåker är, och har alltid varit en rik jordbruksbygd. Folkmängden, som nu är 9.808, varav 760 är boende i Österåkers församling, har inte förändrats så särskilt mycket sen 1924 då bonderörelsen startades i socknen. Befolkningssiffran låg då på ca 8.500 invånare i Vingåker. Givetvis bor det fler människor i tätorterna nu än 1924.

De som vill fördjupa sig ytterligare i Vingåkers historia kan läsa mera i Vingåkersboken del 1 och 2, som finns på biblioteket eller hos V. Vingåkers Hembygdsförening. Studiematerialet "Vår kommun under förstöringsglas" och "Österåker fordomdags" är också utomordentliga informationskällor.

Den här skriften blir också en jubileumsskrift för Centeravdelningarna i kommunen. 1924 bildades dels en sockenförening av Bondeförbundet i Vingåker, dels en avdelning av Svenska Landsbygdens Ungdomsförbund SLU. 1934 bildades Bf-avdelning i Österåker. Genom delning av Vingåkersavdelningen bildades 1944 Gropptorpsbygdens Bf-avdelning. 1984 firas därmed gemensamt 60-, 50- och 40-årsjubileum. Materialet till denna skrift har tagits fram genom arbeten i studiecirklar, totalt fem stycken i Studieförbundet Vuxenskolans avdelning i Vingåker. Cirkarna har gått igenom protokollsböcker, medlemsmatriklar och annat material som finns bevarat. Såväl ungdomsförbund, kvinnoförbund som centeravdelningar har dokumenterats. En intervju med Sten Hedlund i Båsenberga, medlem i Vingåker sedan begynnelsen, finns också med.

Sammanlagt ett 40-tal personer har medverkat vid framtagande av material till skriften. Det slutliga arbetet har utförts av främst Greta Sundkvist, Sylvia Törnqvist, Moniqa Larsson, Birgit Andersson, Gösta Österberg, Karl Olsson, Bror Andersson och Ola Malmkvist.

Den redaktionella sammanställningen har gjorts av Harald Ottosson och omslaget har ritats av Mats Malmkvist.

Tryckningen har till största delen bekostats av Studieförbundet Vuxenskolans avdelning i Vingåker.

Vi riktar ett tack till dem som bidragit till att denna dokumentation kommit till stånd. Vi hoppas att den ska väcka många minnen hos våra äldre medlemmar, och mana nu aktiva och kommande generationers medlemmar att föra Centerns positiva anda och idéer vidare.

Vingåker i Mars 1984
Redaktionskommittén

Dalmasen Emil Hedenström var bondeförbundets ombudsman i Sörmland och vintern 1924 åkte han omkring i Vingåkersbygden i sin Ford och agiterade. C:a 600 personer skrevs in som medlemmar.

Centerrörelsen i Vingåker började liksom på andra håll i landet som en renodlad bonderörelse. När en sockenförening av bondeförbundet 1924 kom igång på allvar med sin verksamhet hade samtliga socknens bönder, stora som små, fått besök. För den prestationen svarade en energisk ombudsman, dalmasen Emil Hedenström, som i sin gamla Ford åkte omkring i socknen för att omvända bönderna till "den rätta tron".

Resultatet blev över all förväntan. Hedenström kunde anteckna cirka 600 personer som medlemmar i bondeförbundet. Då länsorganisationens kassa var skral fick ombudsmannen ta upp 1 krona av varje ny medlem som hjälp till sin egen avlöning. Kronan var dock inte huvudsaken för Hedenström. Bara man antecknade sig som medlem så var han belåten.

Under de veckor Hedenström var i Vingåker vintern 1924 hade han sitt kvarter hos intresserade bönder, främst hos Anton Raquette i Vannala, Albert Eriksson i Berga och Emil Pettersson i Kjesäter. Det var Emil Hedenström som med sitt arbete lade grunden till en livaktig bonderörelse i Västra Vingåker.

En sockenförening hade visserligen bildats redan 1922, men medlemsantalet var i början så litet så någon verksamhet kom inte igång. Initiativtagare var de ovannämnda bönderna tillsammans med Gunnar Holmertz i Marsjö. En sporre

till fortsatt arbete fick de vid landstingsmannavalet 1922, då bondeförbundets lista trots avsaknad av lokal organisation samlade 73 röster i socknen.

När länsorganisationen sommaren 1923 anställde Emil Hedenström som ombudsman blev en av hans första uppgifter att få fart på den tynande sockenföreningen i Vingåker. Det lyckades han verkligen med. Knappt 20 år senare, 1942, blev bondeförbundet för första gången det största borgerliga partiet i Vingåker.

Vingåkers bondeförbund/centeravdelning

När centern i Vingåker 50-årsjubilerade fick partiledaren Thorbjörn Fälldin träffa bland andra veteranerna Sten Hedlund, David Larsson, Edvin Julin och Sven Carlsson.

Den 25 mars 1924 räknas som en märkesdag för bondeförbundet/centern i Vingåkers kommun. Då bildades det på allvar en sockenförening av bondeförbundet vid ett talrikt besökt möte i Brandstationen i Vingåker. När detta skrivs, 1984, är det alltså dags för 60-årsjubileum och den här lilla utgåvan kan betraktas som en kombinerad historik och jubileumsskrift.

Det var entusiasten Anton Raquette i Vannala som fick äran att öppna det första mötet och han valdes också till föreningens ordförande. Vice ordf. blev Eric Egertz, Sköldnäs, sekreterare Sten Hedlund, Båsenberga, vice sekr. Albert Eriksson, Berga, kassör Emil Pettersson, Kjesäter, vice kassör Gustaf Eriksson, Lundbyskog och ledamot i styrelsen Erik Gustafsson, Bossbro. Suppleanter blev

Karl Andersson, Säturatorp, Per Persson, Rudenäs och Rudolf Pettersson-Århammar, Spånga.

Dessutom valde man ett 30-tal byombud med suppleanter för att hjälpa styrelsen med arbetet ute i den vidsträckta socknen. En kommitté tillsattes redan från början för att försöka få igång en SLU-förening. En sådan bildades också på sommaren 1924 efter ett möte med föredrag av Bernhard Glans, Nässjö.

De uppräknade namnen, av vilka nästan alla nu är bortgångna, är alltså de pionjärer, som med sin tro på en politisk samling för landsbygdens folk gjorde det viktiga förarbetet till nuvarande centerorganisation.

Låt oss i korthet följa deras och deras arvtagares arbete för bondeförbundet. Föreningsverksamheten blev livlig i början. En stor friluftsfest ordnades redan första sommaren vid Lappe, och som talare medverkade professor Reutersköld och Harald Andersson. Vid höstens riksdagsmannaval ökade bf sitt röstetal betydligt men det räckte inte till mandat. I Vingåker fick partiet 470 röster, en fyrdubbling sedan föregående val. Vid kommunvalet 1926 fick bf för första gången in representanter i kommunfullmäktige. Det blev fyra stycken: Emil Pettersson, Eric Egertz, Erik Gustafsson och Gustaf Eriksson.

Vid riksdagsvalet 1928 blev det framgång och Harald Andersson i Dunker fick plats på Sörmlandsbänken.

På årsmötet 1929 avgick Anton Raquette av hälsoskäl som ordförande och efterträddes av Eric Egertz. Vid det första valet till kyrkofullmäktige 1931 fick bf in fyra representanter.

1931 efterträddes Eric Egertz på ordförandeposten av Emil Pettersson, Kjesäter. Kristiden i början på 1930-talet, stor arbetslöshet och usla priser på jordbruksprodukter utlöste 1933 i riksdagen den s.k. kohandeln. Oro utbröt i Vingåker och bondeförbundet kallade partiets sörmländska riksdagsmän till ett möte för att få närmare förklaring. Mötet blev mycket välbesökt, men någon närmare diskussion hann man inte med. En och annan medlem lär dock ha lämnat bondeförbundet i missnöje över den samverkan, som allmänt gick under namnet kohandel.

1937 avgick Emil Pettersson som ordförande och efterträddes av Oscar Wilhelmsson i Bilsbro.

Efter krigsutbrottet och följande samlingsregering dämpades den partipolitiska propagandan. Det fick till följd att bf i 1940 års riksdagsval miste sin plats. Harald Andersson fick stanna hemma men 1944 var det åter dags för Sörmlands bf att ta plats i andra kammaren.

För att göra arbetet effektivare i den stora socknen väcktes ett förslag om att dela upp området i två avdelningar av bondeförbundet. Saken kom upp på årsmötet 1943 och bifölls. Sommaren 1944 gjordes uppdelningen, så att de östra delarna, omfattande Sjögöle, Näs och delar av Vintergatans valdistrikt bildade en förening och kallades Gropptorpsbygden. Den övriga delen kallades Vingåkers västra.

Så kom 1950-talet, präglad av en stark oro för hur jordbruket och landsbygden i övrigt skulle klara sig i framtiden. På årsmötet 1950 tog avdelningen upp frågan om hur man skulle få ungdomen mer intresserad av de kommunala spörsmålen. Kontakt i frågan togs med SLU.

Den 4 juni 1950 dyker ett nytt namn för första gången upp i avdelningens nominering. Det är Tage Sundkvist som finns med på landstingslistan. Som bekant blir han med tiden riksdagsman och dessutom under sex år den ledande politiker i Vingåkers kommun.

1952 behandlas skolornas utbyggnad i Vingåker. En centralskola vid Vidåker ansåg avdelningen skulle göra ett alltför stort intrång på jordbruket vid Prästgården. Kommunens egen mark norr om kyrkan vore ett bättre alternativ, ansåg bondeförbundet och påpekade i en skrivelse att tomtfrågan borde tas under omprövning.

1954 motsätter sig högern samlingslista till kyrkofullmäktige. Bf upprättar en egen lista, men konstaterar i årsberättelsen: "Resultatet blev emellertid detsamma. Det kostade bara mer pengar och besvär."

Viktigaste händelsen på 1960-talet är bildandet av en kommunkrets 1961. Ett samordnande organ för alla avdelningar inom kommunen får Tage Sundkvist som ordförande. Internt gäller problemen främst ekonomin i den egna avdelningen. Tre spannmålsinsamlingar genomförs. Fler är planerade men måste inställas på grund av missväxt.

Röstetalet för centern, som avdelningen nu heter, hålls konstant, men medlemsantalet har sjunkit något. Under 1965 får Vingåker en riksdagsman. På grund av Emil Elmwalls bortgång tar Tage Sundkvist plats på Sörmlandsbänken.

1968 noteras en stor valframgång för centern i hela riket och tendensen är densamma i Vingåker. Medlemsantalet går ändå nedåt. Från 173 medlemmar 1953 har man 1968 sjunkit till 83. Valframgången 1968 sporrar dock till medlemsvärvning och den nedåtgående kurvan bryts.

På ordförandeposten sker förändring 1956, då Oscar Wilhelmsson efter hela 19 år efterträds av David Larsson, Vannala. 1964 är det dags för Sven Carlsson, Gäringe, att överta ordförandeklubban.

Uppdragen var först enbart hedersuppdrag och först så småningom med arvoden. Oscar Wilhelmsson och David Larsson hade samtidigt 5-6 tunga kommunala uppdrag vardera att sköta, följaktligen med stor belastning för familjer och företag samt för ekonomin.

Under 1960-talet framstår det klart att partiet genomgått en kraftig förändring från bonderörelsen till centerrörelse även på kommunal nivå.

1970-talet präglas av fortsatt stabil verksamhet och engagemang i viktiga samhällsfrågor. Många temaaftnar har odnats och bland ämnen som diskuterats kan nämnas: familjepolitik, energifrågor, sysselsättning, löntagarfonder, data,

drogmissbruk, bebyggelse och mycket mer. Som synes i flera fall ämnena som ingen hade en aning om i början på 1920-talet, när rörelsen startade.

Men allvaret blandas med lättsammare arrangemang. 1972 ordnades ett familjerally med bilar och efterföljande dans hos familjen Einarsson i Bistorp. Dessa danser har sedan återkommit årligen och bidragit till att stärka ekonomin, samtidigt som de ökar trivselen och gemenskapen.

Under 1970-talet skaffade centern en egen lokal vid Trollegatan i Vingåker. 1973 gick den första kvinnan in i centeravdelningen sedan SLKF bildades.

Den 20 september 1974 firades ett ståttigt 50-årsjubileum i Vidåkersskolans aula med fortsättning i Folkets park. Partiledaren Thorbjörn Fälldin talade. Guld-nålar delades ut till Sten Hedlund, som varit sekreterare i 44 år, David Larsson, som tillhört styrelsen i 35 år samt till Edvin Julin i Gropptorpsavdelningen för 24 år som kassör.

Några av dem som under 1950-, -60 och -70-talen i olika sammanhang gjort mångåriga insatser för Bf-centerns politik är bl.a. Herbert Gustafsson, Erik Åberg och Gunnar Dahlqvist.

Från 1976 arbetar avdelningen med årliga långtidsprogram över verksamheten, och från 1980 även med kommittéer för varje planerad aktivitet. Därmed fördelas ansvaret för verksamheten på fler medlemmar.

1979-80 var många av medlemmarna aktiva i arbetet inför folkomröstningen om kärnkraft och det ordnades offentligt möte i aulan. 1975 påbörjades en tradition med en årlig teaterresa.

På ordförandeposten blev det skifte 1975, då Lennart Eriksson efterträdde Sven Carlsson. 1980 valdes Sylvia Törnqvist till ordförande, vilket kan ses som en milstolpe. För första gången har avdelningen fått en kvinnlig ordförande. I mitten på 1970-talet diskuterades ett samgående mellan center- och CKF-avdelningarna, men därav blev intet.

Avdelningarna fortsätter att arbeta var för sig, men i nära samarbete och med samma mål: fortsatt framgång för bonderörelsen som blivit centerrörelse!

Vingåkers SLKF/CKF-avdelning

Vid bondeförbundets årsmöte den 17 februari 1946 fattades ett beslut som kom att få stor betydelse för bonderörelsen/centerrörelsen i Vingåkersbygden i fortsättningen. Då bildades Vingåkers SLKF-avdelning. Under de 38 år som gått sedan dess har medlemmarna i SLKF/CKF utträttat mycket, inte bara för trivselen utan också av social, humanitär och kulturell natur. Efter hand har kvinnorna också i allt större utsträckning kommit med i det politiska arbetet.

Låt oss genom axplock ur de gamla protokollsböckerna följa avdelningen från starten. Allt ryms inte i den här historiken, men strödda noteringar kan ändå ge en bild av vad avdelningens medlemmar utträttat.

Detta mer eller mindre maskerade gäng är "Teateraporna" från Vingåkers CKF. De övade in sitt program hösten 1982 och gav flera bejublade föreställningar.

Den första styrelsen såg ut så här: Ordförande Karin Larsson, Vannala, vice ordf. Greta Wilhelmsson, Bilsbro, sekreterare Sonja Raquette, Vannala, vice sekr. Rut Andersson, Vadstorp, kassör Ester Lindqvist, Vad, övriga Astrid Eriksson, Simonstorp och Margit Pettersson, Oppeberga.

Vid nästa möte beslöts att varje medlem skulle medföra handarbete och till kommande möte skulle var och en ha med ett plagg till Finlandshjälpen. Möten skulle hållas i hemmen och förtäringen vara: kaffe, vetebröd, två sorters kakor samt tårta.

På aprilmötet diskuterades barnavård och barnuppfostran. Aina Sundin utsågs att leda en cirkel i mötesteknik. På julimötet beslöts om allmän titelbortläggning. På första mötet 1947 diskuterades slakt. I februari hölls en auktion i Berga skola med Calle P. som ropare. Nettot blev 814:03. Elsa Jonsson utsågs i mars att delta i en utbytesresa till Finland.

1948 får avdelningen in Aina Sundin som ordinarie i skolstyrelsen, Greta Wilhelmsson i hemhjälpnsnämnden och Rut Andersson i nykterhetsnämnden. Under året sänds kläder och pengar till Europahjälpen.

1949 driver avdelningen frågan om att skolköket i Åsens gård ska få finnas kvar och att skolskjuts dit ska ordnas. Kontakt i frågan tas med andra kvinnoförningar. Samma år tillsätts en kommitté för att utreda frågan om skolmåltider. På novembermötet beslutas att varje medlem ska ta med en rågad matsked kaffe till varje möte.

I juni 1950 kommer önskemål från medlemmar om att skaffa Vingåkersdräkter. Prisuppgift för tyg tas fram. Kostnaden blir 150 kronor.

Avdelningens möten inleddes och avslutades ofta med sång. I maj 1951 bildar avdelningen en sångkör. I jan. 1952 väcks förslag om att skänka en brudkrona till kyrkan och vid nästa möte beslutas att avdelningen ur sin kassa ska lägga 300 kronor som en grundplåt i brudkronefonden.

1952 diskuteras frågan om skolfrukost och SLKF vill vara med i den kommitté som skolstyrelsen ska tillsätta för att utreda frågan.

I januari 1954 har brudkronefonden stigit till 1.800 kr. En auktion i Lunda ger 1.500 kr i behållning.

1955 kan avdelningens medlemmar få hyra frysfack i P. Ericssons Djupfrysningensanläggning för 85 kr/år. Avdelningen gör en utflykt till Stockholm och besöker där riksdagen, ICA:s provkök och NK.

Vid en högtidlighet i V. Vingåkers kyrka 1956 överlämnades brudbok och brudkrona till kyrkoherde Yngve Ekström av tre vitklädda flickor, nämligen Birgitta Eriksson, Kristina Larsson och Elisabeth Raquette. Kronan hade tillverkats hos Garmlands i Katrineholm. Gropptorpsbygdens SLKF var med och bekostade brudkronan.

1956 efterträds Aina Sundin i skolstyrelsen av Ellen Karlsson, Vik. Vid en festlighet i Takåsen firades avdelningens 10-årsjubileum. För bondeförbundet talade David Larsson och för SLU Björn Wilhelmsson.

Vid midsommartid 1957 kom ett 30-tal husmödrar från Finland på besök. SLKF i Vingåker och Gropptorp stod för inkvarteringen.

1958 väcks förslaget att Högsjö ska bilda en egen SLKF-avdelning. 1960 ordnar avdelningen för första gången blomskottsauktion och pengarna går till cancerforskningen.

Vid julfest i Kommunhuset 1962 är den nya Högsjö SLKF-avdelningen inbjuden, liksom SLU. Medlemsomröstning om namnbytet. Det blir majoritet för Centerns Kvinnoförbund (CKF).

1964 gör avdelningen en resa till Rottneros. På ett avdelningsmöte demonstreras plast. Det var valmöte i Vingåker med tal av Emil Elmwall och Elvy Olsson. SLKF skänker bröd och får en behållning på 117 kr. 1967 ordnas en tävling i ratt-

mästerskap och den vinnas av Mary Eriksson. På hösten studerar medlemmarna ett aktuellt ämne: "Inför dagen H". Det var omläggningen till högertrafik.

1969 deltar CKF i den återupplivade Vingåkersmarken. Kretsens 20-årsjubileum firas i Folkets park med Gunnel Jonäng som högtidstalare. 1971 är det dags för avdelningens 25-årsjubileum, som firas på Högsjö värdshus. En u-landsafton ordnas tillsammans med Gropptorp och Österåker. 1972 ordnas mannekånguppvisning med egna mannekänger.

Årsmötet 1973 hålls för första gången i centerlokalen. En protestskrivelse till Tage Sundkvist handlar om kommunikationer. Avdelningen diskuterar den aktuella frågan kyrka-stat, där medlemmarna vill bibehålla det gamla systemet. En diskussion om sammanslagning med moderaterna utmynnar i ett kraftigt nej.

1974 besöker avdelningen Båsenberga kursgård. SIA (Skolans Inre Arbete) är en utredning som diskuteras. Maj Jacobsson besöker avdelningen och talar om landstingets nya sjukvårdsplan.

På årsmötet 1975 talar Sven Carlsson om kommunala frågor. Sörmlandsdistriktet av CKF håller årsstämma i Vingåker. En modevisning på Humlegården samlar 150 personer. Avdelningen ordnar en resa till Kinda kanal.

1976 diskuterar man vad LRF kan och vill göra för kvinnorna i företagen. På ett möte lämnas information om hemsamariternas arbete i Vingåker. På ett annat berättar Arne Andersson om en resa i Kina.

På årsmötet 1977 medverkar Idéteatern från Eskilstuna med satiren "Föreningsnytt". En telefonkedja med byombuden bildas. Örter som krydda är ämnet på ett möte, som avslutas med vegetabilisk smörgåstårta. Anita Eriksson leder en diskussion om attityder och fördomar.

1978 gör avdelningen bland annat ett besök på Katrineholms-Kuriren. Vid ett möte på Kjesäter talar Mats Denninger om "Ekologi för överlevnad". Anna Larsson, Vik, berättar på ett möte om sin USA-resa.

Arbetet 1979 präglas till stor del av arbete inför folkomröstningen om kärnkraft. Två medlemmar deltar i en stor kvinnomarsch mot kärnkraft med en banderoll som avdelningen tillverkat.

På årsmötet 1980 på Kjesäter talar Åke Dahlberg om Amazonasindianer. Arbetet mot kärnkraft fortsätter. 1981 är cirkeln "Vår kommun under förstoringsglas" aktuell och ger god kunskap om den egna kommunen. En bussresa görs till Trosa och Stensunds folkhögskola.

1982 får man på ett möte höra Inga-Lisa Jern berätta och visa bilder från Botsvana. Klädinsamling görs till södra Afrika. 1983 är det bland annat aktuellt att studera utvecklingen från bonderörelse till centerrörelse. Till de mer ovanliga inslagen hör ett surströmmingspartaj vid Fågeltorp. Avdelningen beslutar under året att söka medlemskap i Vingåkers Teaterförening.

Möten, offentliga arrangemang, resor och insamlingar till allehanda behjärtansvärda ändamål är naturligtvis många fler än som ryms i den här lilla kröni-

kan. Det visar den sammanställning som blev resultatet av CKF-avdelningens studiecirkel.

Det är många som under åren beklätt poster i styrelsen eller i olika kommittéer. Alla har de helhjärtat arbetat för centerns idéer. Här får vi nöja oss med att nämna tio kvinnor som skött ordförandeklubban: Karin Larsson (1946-52), Aina Sundin (1953), Karin Larsson (1954-57), Anna Larsson (1958-59), Astrid Dahlkvist (1960-63), Birgitta Dahlqvist (1964-66), Ellen Karlsson (1967-69), Gulli Eriksson (1970-74), Ulla Wilhelmsson (1975), Margret Andersson (1976-77), Birgit Andersson (1978-).

Högsjöbygdens SLKF/CKF-avdelning

Den 27 januari 1959 fick Vingåker ännu en SLKF-avdelning. Den fick namnet Högsjöbygden och var verksam i kommunens västligaste del. Högsjöbygdens SLKF-avdelning, som kom att vara verksam i åtta år, hade faktiskt även några medlemmar som var bosatta inne i Närke.

Initiativtagare till avdelningen var Svea Larsson, Hjälpetorp. Hon var nyinflyttad från Julita, där hon varit aktiv i SLKF. Fru Larsson lyckades övertyga kvinnorna i Högsjöbygden om glädjen och nyttan med en kvinno förening, och snart var avdelningen ett faktum. Svea Larsson blev den första ordföranden, medan Linnéa Johansson, Tovekärr, blev sekreterare och Gulli Eriksson, Lönntorp, kassör.

Avdelningen fick 15 medlemmar och vi ska publicera hela matrikeln: Elsa Andersson, Kubbetorp, Astrid Andersson, Kubbetorp, Mette Carlsson, Kulla, Gulli Eriksson, Lönntorp, Linnéa Johansson, Tovekärr, Signe Karlsson, Kniphammar (sedan Bistorp), Asta Karlsson, Biskops kvarn, Elsvig Larsson, Melhult, Svea Larsson, Hjälpetorp, Sigrid Malmström, Hunneberg, Doris Pettersson, Hadde-lund, Anna Wennerström, Djup, Greta Eklöv, Oppeberga, Aina Andersson, Torsbro, Britta Arnell, Knutstorp.

Första ordföranden Svea Larsson flyttade så småningom till Katrineholm och Anna Wennerström blev ny ordförande. Hon efterträddes i sin tur av Mette Carlsson. På sekreterarposten satt i tur och ordning Linnéa Johansson, Mette Carlsson och Anna Wennerström. Kassör var hela tiden Gulli Eriksson.

Ur verksamheten kan nämnas att man 1962 var med och röstade igenom namnbytet till CKF. Det var julfest i Knutstorps skola. Avdelningen representerades genom Gulli Eriksson på en distriktskurs vid Gripsholm. Gulli blev också avdelningens ombud i kommunorganisationen.

År 1963 fick kamraterna följa Elsa Andersson till den sista vilan på Regna kyrkogård. Genom utflyttning minskade medlemsantalet ytterligare och man beslöt att lägga ned avdelningen, vilket skedde den 12 januari 1967.

Det var ett beslut som togs med vemod och saknad. Det var en familjär stämning i Högsjöbygdens avdelning. Det var trevligt på mötena, som ofta inleddes

med sång av Anna Wennerström. Men bara en av de 15 medlemmarna hade körkort, vilket var besvärligt när man skulle samlas till möten. Men än i dag, när f d medlemmar i Högsjöbygdens CKF-avdelning träffas så kommer man snart in på gamla minnen och påminner varandra om hur trevligt det var.

Vingåkers SLU/CUF-avdelning

Att åka på SLU:s sommaring var populärt. Här är Vingåkersgänget vid ett ting utanför Malmköping i början på 1960-talet. Grabbarna som gör tappra försök med kaffekokning är från vänster Uno Carlsson, Harald Ottosson, Lennart Andersson och Uno Nissen. Flickorna som ser på är Siv Pettersson, Kerstin Lindeberg och Gun Andersson.

Samma år som Vingåker fick en sockenförening av bondeförbundet började arbetet med att starta en ungdomsorganisation för landsbygden. På sommaren kom SLU:s riksombudsman Bernhard Glans, Växjö, till Vingåker under en agitationsturné, och den 10 juli 1924 bildades här en SLU-förening, som för övrigt blev den första i Sörmland.

Konstituerande sammanträde hölls i den senare nedbrunna Templarlokalen. Från början omfattade föreningen hela socknen, men det dröjde inte så länge förrän Gropptorpsbygden fick sin egen förening, senare också andra delar av socknen.

Den första styrelsen i Vingåkers SLU-förening blev: ordförande Karl Danielsson, Kåsta, vice ordf. Artur Mattsson, Vannala, sekreterare Tyra Raquette, Vannala, vice sekr. Axel Eriksson, Dal, kassör Elna Pettersson, Kjesäter, suppleanter Tora Eriksson, Berga och Gösta Pettersson, Stavhälla.

Verksamheten blev livlig från början med åtta möten före årets slut första året. Möten hölls i hemmen, främst vid Berga, Vannala och Kjesäter, där gästfriheten bidrog till föreningens fina start. Lokalfrågan var ofta uppe till diskussion, utan att kunna lösas, och under flera decennier fortsatte man med möten i hemmen.

På ett av de första mötena fattades ett beslut som nutidens människor säkert ler åt. Det bestämdes att alla som bar SLU-märken skulle lägga bort titlarna med varandra! Man beslutade också att inrätta ett bibliotek, vilket var möjligt genom att man lånade ett antal böcker från folkbildningsförbundet. Josef Kärnall blev bibliotekarie.

1926 flyttade Karl Danielsson från orten och Martin Lindström, Ristorp, valdes till ny ordförande. Vice ordförande blev då Sten Hedlund, Båsenberga, som för övrigt författat en historik som ligger till grund för första delen av den här artikeln.

SLU-föreningar hade nu bildats på flera platser i Sörmland och man började göra besök hos varandra. På mötena var det diskussion med i förväg utsedda inledare. För att förstärka kassan hade man brevaftnar och paketauktioner samt fester tillsammans med bondeförbundet. Då höll man ofta till på Hacksta ö.

När Martin Lindström 1929 flyttade till Julita blev Sigge Raquette, Vannala, ny ordförande. Några SLU-föreningar fanns ännu inte i grannsocknarna Österåker, Julita och Östra Vingåker, och från Vingåker gjordes turnéer till dessa bygder för att få ungdomen "på bättre tankar". Det lyckades också. 1932 kunde Oppundakretsen bildas av avdelningarna från V. Vingåker, Ö. Vingåker, Gropptorp, Julita, Sköldinge och Lerbo.

Vid 1934 års slut var medlemsantalet 76. Sven Larsson, Bilsbro, efterträdde 1935 Sigge Raquette som ordförande. En nyhet på programmet blev nu tävlingsverksamhet. Den första plöjningstävlingen hölls vid Vannala, givetvis med hästar som dragare. 1937 blev kontrollassistenten Sven Lind, Åsen, ordförande.

Nu togs även idrott upp på programmet. En idrottssektion tillsattes och det ordnades tävlingar på skidor, senare även i skytte. 1938 flyttade Sven Lind och Sture Eriksson (Bergsland), blev ordförande. Samma år kunde avdelningens flickor lära sig väva i en kurs vid Berga gård. Vid Kungajubileet i Stockholm 1937 representerades föreningen av Rut Persson, Oppeberga.

1940 börjar kriget märkas i verksamheten. Rut Eriksson, Hacksta, valdes till mobiliseringsordförande. Insamlingar gjordes till neutralitetsvakten. En spar-klubb bildades.

1943 valdes Karl-Arne Wahlström, Skarbjörke, till ordförande. En SLU-avdelning bildades i Läppe. Nästa år valdes Axel Eriksson, Simonstorp, till ordförande och året därefter Gunnar Dahlkvist. En insamling gjordes till SLU:s motsvarighet i Finland. 1947 hade en SLU-avdelning bildats i Marsjö-Byle. I Vingåker var medlemsantalet uppe i 81 vid årets slut.

1948 valdes Erik Åberg, Galltorp, till ordförande och 1951 Knut Dahlkvist, Bäcktorp, som 1952 efterträdde av Björn Wilhelmsson, Bilsbro. I början på 1950-

talet noteras att omsättningen på funktionärer i styrelsen var livlig, och matrikelskrivaren uttalar en förhoppning om att inte bristande intresse är orsaken. Snarare var orsaken att utrymmet för egna initiativ blivit mindre, då en stor del av arbetet bestämdes från distriktet. Tävlingsverksamheten var dock livlig och omfattade nästan alla saker som landsbygdens ungdom sysslade med.

Inför 30-årsjubileet 1954 konstaterade skribenten att SLU under årens lopp mycket förtjänstfullt bistått bondeförbundet, inte minst inför valen. Önskvärt var dock att ungdomarna gav sig mer tid att sätta sig in i kommunala spörsmål och i rikspolitiken. Avflyttningen från landsbygden började göra sig märkbar, liksom maskinernas intåg i jordbruket. Detta kunde dock få det goda med sig att ungdomarna skulle få mer tid över för arbetet i SLU.

I mitten på 1950-talet hade avdelningen en amatörgrupp, som engagerades på fester i bygden och även var i Örebro och underhöll. I början på 1960-talet blev samarbetet med Stenstorps SLU allt livligare och det ledde 1963 till en sammanslagning av avdelningarna. Namnet blev Vingåkers CUF. I början på 1960-talet var ett annat programgång igång. Avdelningen hade medvind och på ett år skrevs 58 nya medlemmar in!

Tävlingsverksamheten var också livlig de här åren. Nya ämnen, som naturstigar, bilrallyn och pimpelfiske, började dyka upp. 1966-67 genomfördes en sädesinsamling för att förbättra den skrala ekonomin. Flera aktiviteter ordnades inför omläggningen till högertrafik. 1969 var ett aktivt år med en medlemsökning på 24.

1969 och -70 deltog avdelningen i den återuppväckta Vingåkersmarken. 1971 började man rusta upp Marsjö skola, där avdelningen hyrt lokal. 1973-75 hade avdelningen en medlemstidning med namnet "Gröna Bladet", något som inspirerade distriktet att ge ut en tidning. En teatergrupp arbetade aktivt och framgångsrikt. Gruppen vann distriktstävlingen och representerade Sörmland på förbundsstämmorna.

1974 var det dags att fira 50-årsjubileum i Viks jaktskyttstuga. Tre år senare hyrde avdelningen lokal i Vingåkers tätort. Många CUF:are använde sin fritid till att rusta lokalen. 1978 blev ett aktivt år och många medlemmar var i Eskilstuna och arbetade vid förbundsstämman.

De följande åren fram till nutiden har också varit aktiva. Medlemmarna har deltagit i valarbete och i folkkampanjen mot kärnkraft. Efter ett litet uppehåll 1980-81 har man åter kommit igång. Medlemsantalet ökar och därmed också aktiviteterna. Det är alltså en optimistisk och ungdomlig jubilar som i år fyller 60 år.

Låt oss till slut göra en kronologisk förteckning över vilka som under de 60 åren varit avdelningens ordförande: 1924-25 Karl Danielsson, 26 - 28 Martin Lindström, 29-34 Sigge Raquette, 35-37 Sven Larsson, 38 Sven Lind, 39-42 Sture Eriksson (Bergsland), 43 Karl-Arne Wahlström, 44 Axel Eriksson, 45-47 Gunnar Dahlkvist, 48-50 Erik Åberg, 51 Knut Dahlkvist, 52-56 Björn Wilhelmsson, 57-60 Karl-Eric Ericsson, 61-62 Harald Ottosson, 63-68 Lennart Andersson, 69 Nils-Erik Malmsten, 70-71 Göran Warnander, 72-73 Tord Pettersson, 74-75 Tomas Eriks-

son, 76 Monica Gustavsson, 77 Sven-Erik Eriksson, 78 Eva-Stina Öhlin, 79 Joakim Matsson, 80 Åke Hillborg, 81-82 Per-Uno Andersson, 83- Jan Eriksson.

Stenstorps SLU

Enligt protokoll från Vingåkers SLU bestämdes att en avdelning skulle bildas vid Gäringe den 7 oktober 1939. Medlemmar från Vingåker uppmanades att åka dit. Då bildades alltså Stenstorps SLU-avdelning, där Gösta Pettersson, Gölet, blev förste ordföranden.

I mitten på 1940-talet var Sven Carlsson, Munktorp, ordförande. Avdelningen bestod av cirka 50 medlemmar under den mest aktiva tiden. Avdelningen var aktiv i olika sammanhang, deltog med framgång i många tävlingar, inte minst den Nordiska nutidsorienteringen. Det fanns också en amatörteatergrupp och man höll till i gymnastiksalen vid Stenstorps skola.

Den siste ordföranden blev Uno Nissen, Skallbol. Avdelningen gick samman med Vingåker den 30 juni 1963.

Läppe SLU

Avdelningen bildades 13 maj 1943 och förste ordföranden blev Jack Olsson, Läppe kvarn. 23 medlemmar skrevs in vid starten och ytterligare 33 under 1946.

Avdelningen var mycket aktiv, deltog i tävlingar och ordnade många möten. De flesta aktiviteterna var i NTO-lokalen, Läppe pensionat och vid Läppe gård. Avdelningen slogs samman med Vingåkers SLU i januari 1948. Börje Berglund blev den siste ordföranden.

Marsjö-Högsjö SLU

Avdelningens historia är kort och tycks bara omfatta åren 1946-47. Den 13 april 1946 skrevs 19 medlemmar in och senare under året ytterligare 12. Någon protokollsbok från verksamheten har inte hittats.

Gropptorpsbygdens bondeförbund/centeravdelning

Ingen avdelning i kommunen torde ha varit så framgångsrik när det gäller kommunal representation som Gropptorpsbygden. Efter den borgerliga valsegern 1973 fick nämligen avdelningen förtroendet att, tillsammans med CKF, tillsätta ordförandeposterna i hela fyra kommunala nämnder och därtill en post som vice ordförande. Det är ett tecken på att den förhållandevis lilla avdelningen i kommunens östra del fostrat många duktiga politiker.

Efter ett beslut på Vingåkersavdelningens årsmöte 1943 stod det klart att en avdelning av bondeförbundet skulle bildas för Sjögöle, Näs och delar av Vintergatans valdistrikt. Bildandet skedde i Godtemplarlokalen, Baggetorp, den 11 mars 1944 och mötet leddes av Karl-Axel Eriksson, Herrgölet. Resultatet blev en

avdelning som fick namnet Gropptorpsbygden. Medlemmarna hade tidigare tillhört Vingåkersavdelningen.

Den första styrelsen fick följande utseende: Karl-Axel Eriksson, Herrgölet, Thorsten Rudström, Gropptorp, Edvin Julin, Mossen, Elmer Winkler, Låtra, Algot Eriksson, Stenstorp. Den senare blev avdelningens förste ordförande.

Delningssammanträde beträffande kassan hölls tillsammans med Vingåkersavdelningen, och Gropptorpsbygdens andel blev 262:55.

Under de närmast följande åren var styrelsen helt oförändrad. Vid årsmötet 1948 medverkade David Larsson, Vannala, och Oscar Wilhelmsson, Bilsbro, och redogjorde för det kommunala arbetet.

Inför valet 1948 hade avdelningen möte och placerade då sina kandidater i lämplig ordning. Vidare bestämdes att alla bilar som hade skjutsar till valet skulle få med av den extra bensintilldelning som avdelningen förfogade över.

På årsmötet 1951 medverkade hembygdsforskaren Alvar Rosén och visade sin då nyligen färdigställda Vingåkersfilm. Styrelsen omvaldes.

Inför riksdagsmannavalet 1952 fanns tre olika listor och på avdelningsmöte tog man ställning till kandidaterna. Man tog upp pengar till valfonden efter areal, minst 50 öre per hektar, lägst 4 kronor.

I november 1965 fick Tage Sundkvist, Baggetorp, ta plats i Sveriges riksdag som ledamot av andra kammaren. På bilden hälsas han välkommen av riksdagsmännen Johannes Antonsson och Bengt Börjesson.

På årsmötet 1957 beslöts om en sädesinsamling för att täcka bristen i distriktets kassa efter valet 1956. På ett avdelningsmöte 1958 diskuterades den nio-åriga skolformen samt skolbespisningen i Vingåker.

På årsmötet 1961 kunde man glädja sig åt ett meddelande om att skatten i Vingåkers kommun skulle sänkas med 20 öre. På ett styrelsemöte 1965 informerade Edvin Julin om kommunala frågor. Aktuellt då var bl a ny idrottsplats i Högsjö samt det nya ålderdomshemmets placering i Vingåker. Medlemsantalet i avdelningen var vid 1966 års början 59.

Efter valet 1973 rapporterades att alla ordförandeposter i Vingåkers kommun skulle tillsättas av de borgerliga. Gropptorpsbygden fick nära nog "storslam" och man talade med visst fog om att "Vingåker styrdes från Baggetorp". Tage Sundkvist blev ordförande i kommunstyrelsen, samtidigt som han fortfarande var riksdagsman. Ordförande i byggnadsnämnden blev Edvin Julin, medan Lars Örsbrink blev ordförande i fritidsnämnden och Greta Sundkvist i kulturnämnden. Till vice ordförande i skolstyrelsen nominerade man Inga Eklöf.

1980 köpte Gropptorpsbygdens centeravdelning en ny fana.

Att det varit stabilt i avdelningen bevisas av styrelsens sammansättning. På 40 år har man bara haft 21 styrelseledamöter, nämligen fem ordförande, tre kassörer, fem sekreterare och åtta övriga ledamöter.

Ordförande har följande varit: 1944 Algot Eriksson, Stenstorp, 1947 Elmer Winkler, Låtra, 1961 Gösta Carlsson, Ång, 1971 Sune Persson, Vännevad, 1981 Hans Arwang, Baggetorp.

Sekreterare: 1944 Karl-Axel Eriksson, Herrgölet, 1947 Lars Eriksson, Bromma, 1955 Valdemar Eriksson, Ede, 1964 Algot Olsson, Finstorp, 1973 Lars Örsbrink, Baggetorp.

Kassör: 1944 Edvin Julin, Mossen, 1965 Alfred Eriksson, Lilla Kulltorp, 1968 Gösta Österberg, Ö. Vintergatan.

Övriga ledamöter: 1944 Elmer Winkler, Låtra, 1944 Thorsten Rudström, 1947 Algot Eriksson, Stenstorp, 1947 Arne Eriksson, Kulltorp, 1956 Magnus Johansson, Kulltorp, 1957 Lennart Larsson, Mon, 1964 Olov Andersson, Kulltorp, 1968 Åke Lindman, Sjögöle, 1970 Sune Persson, Vännevad, 1970 Tage Sundkvist, Baggetorp, 1979 Hans Arwang, Baggetorp.

Gropptorpsbygdens SLKF/CKF-avdelning

När Gropptorpsbygden fått en avdelning av bondeförbundet så dröjde det inte länge förrän det också bildades en SLKF-avdelning. Det var den 10 februari 1945 som Algot Eriksson, ordförande i bf-avdelningen, vid ett möte i Godtemplarlökalen kunde klubba igenom beslutet. Vid protokollet satt Karl-Axel Eriksson, Herrgölet.

På initiativ av Gropptorpsbygdens CKF-avdelning startade 1969 lektimmeverksamhet i Baggetorp. På bilden ses Inga Eklöf tillsammans med barnen i leksskolan 1972, då Baggetorps nya bygdegård togs i bruk.

När Gropptorpsbygdens kvinnor firat jubiléer har man haft en trevlig vana, nämligen att skriva historik på vers. En sammanfattning av vad som hänt från 1945 och fram till idag kan därför lättas upp med en och annan vers av avdelningens egna, fyndiga versmakare. Så här skaldar man om själva bildandet:

*På bf-möte man resonera och mena:
det är inte gott att vi män är allena,
ett beslut det blev fattat i samma stund:
låt oss nu bilda ett Kvinnoförbund!*

Så blev det också. Margit Larsson (Jansson), Rude, valdes till ordförande. Sekreterare blev Rut Dahlgren, Dragnäs, kassör Signe Julin, Mossen, vice ordförande Svea Olsson, Rude och vice sekreterare Anna-Britta Eriksson, Bromma. Det blev visserligen bara nio medlemmar vid starten, men redan vid årsskiftet hade antalet stigit till 26.

Låt oss nu med hjälp av protokollen och en och annan vers beskriva verksamheten. Avdelningen siktade på att hålla ett möte i kvartalet och symöten där emellan. Det syddes bland annat mycket barnkläder till Finland. Men man siktade också på att förstärka avdelningskassan genom eget arbete:

*Då börja den tanken så smått ta fason,
att sticka och sy och så hålla auktion.
Semester och valfond och välgörenhet
är sådan som tarvar att kassan är fet.*

1949 stod avdelningen för första gången som värd för ett kretsmöte, som hölls i Katrineholm. 1952 diskuterade avdelningen att köpa in en vävstol, men förslaget avslogs. Många behjärtansvärda insamlingar fick större eller mindre bidrag från Gropptorpsbygden. En rejäl slant, 300 kronor, blev det också till den brudkronefond som V. Vingåkers SLKF startat. Att få vara med och bekosta en brudkrona till kyrkan var något avdelningen gärna satsade på. Överlämnandet av smycket krävde förstås också en vers:

*När Vingåkers kyrka tog brudkronan mot,
sa prostén, och tacka på stående fot,
förr Eberstein, Sparre åt gåvor gav glansen,
men här tar nu Larsson och Johansson chansen.*

1955 var det dags för 10-årsjubileum, som firades tillsammans med bf och SLU. Ombudsman Bror Svensson var med och visade SLKF:s jubileumsfilm. Samma år beslutar avdelningen att teckna sex andelar i Baggetorps Bygdegårdsförening. Höger- eller vänstertrafik diskuteras inför folkomröstningen.

En kyrksöndag i Vingåker i december 1956 måste inställas, då det råder körförbud på grund av Suezkrisen. 1959 sänder avdelningen kjolar till SLKF-dagen i Björnlunda. 1960 kan Tacksägelsedagen för första gången firas i Baggetorps Församlingshem.

På årsmötet 1961 tilldelas Ruth Dahlgren SLKF:s förtjänsttecken i silver. Riksdagsman Emil Elmwall visade bilder från Bulgarien.

1963 var det dags för mannekänguppvisning i Marmorbyn, och det föranledde den skaldande historieskrivaren att göra en vers:

*Att mannekänga, det är det som slår,
man mangrant ur husen i Marmorbyn går,
och alla vi känner oss med på alerten,
vi trippar och svänger och vickar på stjärten.*

1965 firade avdelningen sitt 20-årsjubileum på Privathemmet i Katrineholm med Elvy Olsson som talare. 1966 väcker avdelningen ett förslag att ensamma gamla ska kunna få mat via skolbespisningen, men det vinner inte gehör.

Resor har det blivit många, minst en om året. 1968 var bland annat Harstena på tapeten, men det hände mer:

*En gång var Harstena utflyktens mål,
där fanns museum för mjårdar och trål,
och Tage var guiden vid riksdagsbesöket,
då sågo vi också på Jordbruksprovköket.
Täppelundsväveriet med sinnrik teknik
och Maunsbachs museum vid Kolsnarevik,
i Vidåkersskolan, första parkett,
vi sågo en strålande, fin operett!*

Tävlingsframgångar har det blivit en del under åren. 1969 vann Birgitta Persson "Så arbetar vi i CKF" och Birgitta vann sedan också distriktsfinalen.

1973 diskuterade man kyrka-statfrågan. Avdelningen tog samma år delat förstapris i medlemsvärning. 1975 genomfördes en namninsamling för att få behålla BB på Kullbergsska sjukhuset. Den 14 juni 1977 ställde 18 spänstiga medlemmar upp på en vandring på Sörmlandsleden.

Studiecirklar var det förstås också i samarbete med Vuxenskolan:

*Så är tidens lösen – studera och lära,
kunskap blir aldrig för tung att bära.
I cirklar vi läser, i cirklar vi syr,
i Vuxenskolan har Greta bestyr.*

1980 väljs Greta Sundkvist till ordförande i Södermanlands distrikt av CKF. Kvinnoförbundets vara eller inte vara diskuterades. Studiebesök görs på Kullbergsska sjukhuset, Dammsdalskolan och SMHI.

1982 diskuteras det kommunala handlingsprogrammet. En insamling tillsammans med Rädda Barnen ger 26 säckar kläder till södra Afrika.

Under de snart 40 år som SLKF/CKF funnits till i Gropptorpsbygden har det varit ordförandeskifte vid några tillfällen. Följande kvinnor har i tur och ordning svingat klubban: 1945 Margit Larsson (Jansson), Rude, 1946 Ingeborg Olsson, Baggetorps gård, 1947-49 Karin Eriksson, Herrgölet, 1950-53 Tyra Eriksson, Ede, 1954-57 Ada Ekström, Virensö, 1958-62 Greta Sundkvist, Baggetorps gård, 1963-67 Gurli Eriksson (Wigervall), Kulltorp, 1968 Margit Carlsson, Banvik, 1969-74 Inga Eklöf, Baggetorp, 1975-80 Birgitta Persson, Vännevad, 1981-82 Margareta Andersson, Finstorp, 1983 Birgitta Persson, Vännevad.

Centern, CKF och CUF har alltid haft ett nära samarbete, vilket också framgår i avslutningsversen på CKF-historiken:

*Vi eniga stå, med söndring vi falla,
och samarbete mest gagnar oss alla.
Nu har vi att hoppas att centern går fram
med jämlikhet, trygghet på sitt program.*

Gropptorpsbygdens SLU/CUF-avdelning

I Gropptorpsbygden är det märkligt nog ungdomsavdelningen som är äldst. SLU-avdelningen bildades redan sommaren 1927. Var det skedde och vilket datum det var står inte protokollet - bara att föreningen valde en styrelse på fem personer.

Förste ordföranden blev Algot Eriksson, Stenstorp, vice ordförande Bertil Eriksson, Målke, sekreterare Karin Ohlsson, Målke, vice sekreterare Alma Olsson, Målke, och kassör Anton Pettersson, Hwittorp. Revisorer blev Erik Olsson, Målke och Nils Andersson, Hökärn.

Första året hölls sju möten. Då och flera år framåt inleddes varje möte med sång. Och man slutade varje gång med att hurra för SLU. Avdelningens första utflykt i juli 1927 gick till Rörvik i Robert Janssons lastbil. Vädret var strålande, enligt protokollet. Redan första året fick avdelningens flickor i uppdrag att sy vimp-lar, en meter långa och en halv meter breda, av blått siden och med "SLU" i gult.

Den 25 februari 1961 ställde Gropptorpsbygdens SLU till med nattklubb i Vingåkers Folkpark. Här ser vi "direktören" själv, Sigvard Winkler, omsvärmad av primadonnorna Ulla Larsson och Lillemor Larsson.

1929 beslöts om en agitationsturné till Österåker för att få en avdelning där. Resultatet uteblev inte. Senare kunde rapporteras att Österåker fått en SLU-avdelning.

På ett möte i Rude 1931 tog man upp frågan om att bygga föreningslokal. Samma år kontaktades SLU av Gropptorps IF med inbjudan att bygga en dansbana tillsammans. Motiveringen var att dansbaneägarna tog för höga hyror.

1934 diskuterades lokalfrågan igen. Förslag om plats för bygdegård hade strandat. 1936 diskuterade man med Gropptorps SDUK om gemensam lokal. Man får hoppa fram i tiden ända till 1956 för att hitta slutet på frågan. Då tecknade avdelningen en andel i Gropptorps bygdegårdsförening.

Kriget satte sina spår i protokollet. 1940 behandlades en vädjan om insamling till Finland i form av virke. Samma år nämns om medlemmar som inte kunde närvara på grund av militärtjänst. Det talas om brist på arbetskraft i jordbruket och

alla uppmanas att hjälpa till. Vid nästa möte samma år uppmanas medlemmarna att glädja militärerna med uppmuntrande brev och nyttiga presenter. Flickorna uppmanas att utbilda sig i sjukvård. Pengar anslogs till statens försvarslån. Två år senare gjorde avdelningen insamling till nödlidande norrmän och sålde Norge-nålen.

Tiderna blev lugnare och arbetet kunde inriktas på fredligare mål. 1945 invigde avdelningen en fana, som flickorna broderat. 1947 firades 20-årsjubileum vid Herrgölet med 150 personer. 25-årsjubileet firades vid Låtra.

Avdelningens verksamhet nådde en topp i början på 1960-talet, då Gropptorpsbygden vann verksamhetstävlingen för Sörmland och medlemsantalet ökade. Avdelningens programgång blev känt vida omkring. Sigvard Winkler var den drivande kraften men hade många goda medarbetare. Det ordnades äggsexor i Bygdegården och till och med en nattklubb i Vingåkers Folkpark arrangerades.

Under slutet på 1960-talet blev verksamheten allt mer politiskt inriktad. Det första kommunala handlingsprogrammet bland Vingåkers centerorganisationer författades av Gropptorps CUF hemma hos Anders Wigervall, Kulltorp, 1969. År 1973 genomförde CUF en namninsamling för bättre vägar och över 700 personer skrev på. Att vägarna snart blev bättre kan nog CUF åtminstone delvis ta åt sig äran av.

En ungdomsavdelnings protokollsböcker innehåller ju också ett och annat av lättsammare slag. Ett axplock bland sådant visar bland annat

- att 1928 ordnades ett möte hemma hos ordföranden med undervisning av ungdomar inför valet. "Så att vi ej gör några misstag utan röstar på rätt person. En bondeförbundare förstås!" står det i protokollet.
- att man för 1929 satte ett minimipris på julklappar, 75 öre, för att förhindra att det bara köptes karamellgubbar.
- att man 1930 hade en livlig diskussion om ett förslag att dans skulle förvisas från SLU:s möten.
- att ett möte vid Nerstugan samma år avslutades med dans och kortspel.
- att man 1932 avstyrkte ett förslag från Gösta Eriksson om att man skulle om-sätta kassan med större förtjänst i obligationer.
- att man 1932 diskuterade hur en idealisk äkta man bör vara och huruvida man-lig eller kvinnlig fåfänga är störst.
- att det 1933 yrkades på att de som inte betalt årsavgiften till nästa möte offent-ligen skulle få sina namn upplästa.
- att Gösta Österberg hösten 1938 tog hem avdelningens vandringspris i rot-fruktsgallring.
- att medlemmarna 1953 vid Herrgölet stoppade 450 kuddar och madrasser till rikstinget.

- att avdelningen 1959 höll möte på tältplatsen Rosenlund i Jönköping i samband med rikstinget.
- att avdelningen 1966 fick sin första kvinnliga ordförande, nämligen Majlis Julin.
- att avdelningen 1975 ordnade tipspromenad med korvgrillning. Att konservöppnaren glömdes hemma var inget hinder. Burkarna öppnades med isbill!

Ja, så där kan man i lättare form beskriva verksamheten i Gropptorpsbygdens CUF-avdelning, vars verksamhet i slutet på 1970-talet var av mera blygsam natur men nu åter kommit igång.

Låt oss till slut berätta vilka som varit avdelningsordförande sedan starten: 1927-35 Algot Eriksson, Stenstorp, 1936-38 Thorsten Rudström, Nerstugan, 1939 Karl-Axel Eriksson, Herrgölet, 1940 Erik Karlsson (Dahlgren), Dragnäs, 1941-42 Gösta Johansson, Sjögöle, 1943 Karl-Axel Eriksson, Herrgölet, 1944-45 Lennart Larsson, Moen, 1946-47 Arne Eriksson, Dammstugan, 1948 Algot Olsson, Finstorp, 1949 Rune Eriksson, Österby, 1950-51 Magnus Johansson (Ullenbrand), Kulltorp, 1952-54 Olof Winkler, Låtra, 1955-58 Rune Kristoffersson, Bromma, 1959-61 Sigvard Winkler, Låtra, 1962 Henry Karlsson, Svanvik, 1963-65 Bertil Kristoffersson, Bromma, 1966-67 Majlis Julin, Mossen, 1968-70 Jörgen Sundkvist, Baggetorp, 1971 Kjell Gustavsson, Hultstugan, 1972-73 Ulla Jansson, Rude, 1974-75 Ronny Gustavsson, Hultstugan, 1976-77 Anders Karlsson, Bromma, 1978-81 Lars Larsson, Heden, 1982 Håkan Ohlsson, Berga, Österåker, 1983 Ivar Eklöf, Baggetorp, 1984 Leif Johansson, Finnstorp.

Österåkers bondeförbund/centeravdelning

*Henrik Olsson, Ättersta,
den förste ordföranden
i bondeförbundet i Österåker.*

Några bönder i Österåker hade 1933 gått samman för att diskutera bildandet av en sockenförening av bondeförbundet. En interimstyrelse bildades också och den kallade till det första årsmötet den 4 februari 1934. Agronom Ellerud var med och höll ett politiskt anförande innan det var dags att skrida till val.

Den förste ordföranden blev Henrik Olsson, Ättersta, medan Nils Eriksson, Ättersta, blev både sekreterare och kassör. Övriga ordinarie i styrelsen blev Karl Karlsson, Boda, Ernst Persson, Hulla och Axel Karlsson, Bergatorp.

År 1935 påtalade Nils Eriksson svårigheterna för SLU att få fäste i Österåker och bondeförbundet beslöt att bidra med 10 kronor till ungdomarnas lokalhyra. Man bestämde också att bästa prenumerantsamlaren på Sörmlandsbygden skulle få pris och att en spannmålsinsamling skulle genomföras för att få in medel till valarbetet.

Vid årsmötet 1937 talade Emil Elmwall, Torps gård. Då blev det diskussion om att bondeförbundets representanter i konstitutionsutskottet gått med på en sänkning av rösträttsåldern i landstingsvalet.

Ombudsman Alvar Bäckstrand var talare vid årsmötet 1940 och då diskuterades hur man skulle förfara för att få fler medlemmar till föreningen. Ombudsmannen skulle tillsammans med Axel Andersson, Lindberga, svara för värvningen.

Vid kommunalvalet 1942 gick det bra för bondeförbundet. Det blev sju platser av de 20 i fullmäktige, en stor ökning.

Åren 1946-47 var Valfrid Olsson, Sjögölet, ordförande, men 1948 återvaldes Henrik Olsson och innehade posten till 1951. Då valdes Karl-Gustav Mattsson till ny ordförande. Han blev den verkliga trotjänaren och innehade posten ända till 1974.

1951 ökade avdelningens medlemsantal från 51 till 75. 1956 fick Österåker även en SLKF-avdelning. 1957 var det dags att byta namn från bondeförbundet till centerpartiet, vilket inte skedde utan debatt. Starka motståndare till namnbytet var Bror Olsson och Karl Olsson.

Vid kommunalvalet ökade centern med 50 till 189 röster. 1960 bildades en kommunorganisation för Julita-Österåker med Lars Pettersson, Julita, som ordförande.

1973 avgick en av de verkliga trotjänarna, Bror Olsson, ur styrelsen efter 28 år, varav 19 år som kassör. Året efter blev Göran Olsson, Säby, ny ordförande efter K.G. Mattsson. Samma år firade avdelningen sitt 40-årsjubileum i Högsjö vårdshus, varvid 70 personer deltog.

Från distriktet gratulerade ordföranden, riksdagsman Tage Sundkvist. Grannavdelningar och CKF hörde också till gratulanterna. Karl-Gustav Mattsson belönades med en guldnål från distriktet för sitt långa, trogna och uppoffrande arbete för avdelningen.

1976, året då de borgerliga kom till makten på riksplanet, ökade centern i Österåker från 176 till 219 röster.

1980 invaldes Berndt Holmestig i styrelsen istället för Karl Olsson, Berga, som avböjt omval efter hela 26 styrelseår. 1983 blev Holmestig ny ordförande efter Göran Olsson.

Sedan kommunsammanslagningen med Vingåker 1970 har centerns ledamöter från Österåker på ett skickligt och framgångsrikt sätt bevakat sin bygds intressen i kommunala sammanhang. Det har skett genom ombud i kommunorganisationen och dess styrelse. Bland beslut som fattas kan nämnas överflyttning av de gamla från Fridhem till Humlegården 1971, införandet av kommunal sophämtning 1972, lösningen av vattenfrågan till Österåkers kyrkby, de nya villatomterna vid Lindberga samt uppförandet av den efterlängttade gymnastikhallen 1983.

Österåkers SLKF/CKF-avdelning

Vid Österåkers CKF:s 25-årsjubileum den 18 april 1981 hyllades den här kvintetten. Från vänster Anita Andersson, Ulla Bertilsson, första ordföranden Margit Mattsson, Anna-Britta Nilsson och Anna-Lisa Larsson.

Österåker kunde ha fått sin SLKF-avdelning redan 1951 om man bara kunnat skaka fram en ordförande. Det framgår av ett protokoll från bondeförbundets höstmöte i Sockenstugan. En undersökning under sommaren hade visat att ett 20-tal kvinnor var intresserade att bli medlemmar, men ingen ville bli ordförande. Frågan måste därför uppskjutas.

Bildandet av Österåkers SLKF-avdelning skedde istället 1956 vid ett möte i

Samlingssalen. Den första styrelsen blev: Ordförande Margit Mattsson, Västtorp, vice ordf. Anna-Britta Nilsson, Vannala, sekreterare Anna-Lisa Larsson, Vad, kassör Hildur Olsson, Säby och ledamot Ingrid Olsson, Berga. Vid årets slut hade avdelningen fått 23 medlemmar.

Bland första årets aktiviteter kan nämnas en auktion vid jultiden, något som sedan har blivit en tradition. 1957 ökade avdelningen med tre medlemmar. 11 möten hölls. En sommarresa ordnades och en ny tradition började, nämligen att den 1 maj bjuda de gamla på ålderdomshemmet Fridhem på kaffe.

1961 var det dags att fira femårsjubileum, vilket skedde hos Anna-Lisa Larsson i Vad. Avdelningens möten hölls i hemmen, och så sker fortfarande. 1964 skänkte avdelningen, som då hette CKF, en stola till kyrkan.

1967 blev det ordförandeskifte. Efter 10 år avlöstes Margit Mattsson vid klubban av Anna-Lisa Larsson. En blomskottsauktion i maj inbringade 111:50, som gick till handikappade husmödrar.

1970 blev Margit Mattsson åter vald till ordförande. Medlemsantalet var nu 24. Vid Tacksägelsedagen smyckade CKF Österåkers kyrka med skördealster och efter högmässan bjöd avdelningen på kyrkkaffe. Det har också blivit en tradition.

Studiecirklar har tillhört verksamheten. 1972 hade man som studieämnen klädsömnad, matlagning, näversöm och engelska. De gamla på Humlegården bjöds på kaffe. På auktion vid Gröfsbol var CKF med och sålde korv.

1973 valdes Ulla Bertilsson till ny ordförande. Året efter ordnades en mannekänguppvisning i Samlingssalen. Samma år skänkte CKF en julgransbelysning till kyrkan. En sommarresa gjordes till Eskilstunatrakten och ett studiebesök på Silver & Stål i Vingåker. Vid centerns 40-årsjubileum fanns CKF med bland gratulanterna.

1976 valdes Sol-Britt Thollander till ordförande. Medlemsantalet hade ökat till 31. Samma år började några medlemmar sy Österåkersdräkter. Nästa år, då medlemsantalet ytterligare ökat, gjordes bl a ett studiebesök på Ljungströms i Vingåker och en sommarresa till Leksand.

1978 stod Österåker som värd för kretsens årsmöte. En resa till Stockholm gjordes. Centerns riksting hölls i Eskilstuna och där var avdelningen med och hjälpte till. 1979 skänkte avdelningen 1.500 kr till olika organisationer. Opinionsmöte mot kärnkraft ordnades. Vid den stora auktionen på Forsby medverkade CKF genom att sälja kaffe och varm korv.

1980 blev Anita Andersson ny ordförande. Bland aktiviteterna kan nämnas ett inbjudningsmöte, en blomskottsauktion till förmån för Amazonassjukhuset, en resa till Västergötland och slutligen att CKF skänkte 1.000 kr till gardiner i Hembygdsgården vid Ättersta.

1981 var det dags att fira 25-årsjubileum, vilket skedde i Jaktskyttestugan i Vik. Medlemmarna svarade själva för underhållet genom en bejublad föreställning av "Ruskaby skola". Fyra medlemmar fick CKF:s förtjänsttecken, näm-

ligen Margit Mattsson, Hildur Olsson, Anna-Lisa Larsson och Ingrid Olsson.

1982 valdes Lena Olsson, Säby, till ordförande. En klädinsamling ordnades till flyktingar i södra Afrika. En resa ordnades till Stockholm. Ett av CKF:s månadsmöten hölls i Hembygdsgården, där Emanuel Ohlsson och Harry Tirfing visade och berättade om de gamla föremål som Österåkers hembygdsförening samlat ihop.

Österåkers SLU/CUF-avdelning

På utflykt med Österåkers SLU-avdelning på 1940-talet.

Österåker har haft sin ungdomsavdelning i nästan 50 år, men av den tiden har verksamheten legat nere i ett par omgångar. Glädjande nog har den dock kommit igång igen och avdelningens arbete präglas nu av aktivitet och optimism.

Den första SLU-avdelningen i Österåker bildades den 2 januari 1935. Förste ordföranden blev Erik Eriksson i Ättersta. Från den första verksamheten kan nämnas en offentlig kabaré i Templarlokalen, Ättersta, med föredrag och uppträdanden. "Gimgöls-Kalle" sjöng populära visor och sånger och när sedan en flicka från Gropptorp klämde i med "I en grönmålad båt" så var det, enligt Henrik Pettersson i Vannala, något som satte sprätt på tillställningen ...

Logdanser, månadsmöten och aftonunderhållningar stod ofta på programmet. När Österåkers ungdomar skulle på distriktsstämmor runt om i Sörmland anlitasdes "Post-Erik" Eriksson i Hulla. Han hade en liten lastbil med flak och på den lyftes upp en bur med bänkar. Det blev glada och minnesvärda resor.

Vid årsmötet 1938 beslöt man att upphöra med avdelningen och motiveringen

var något märklig. Man klarade inte konkurrensen med den kyrkliga ungdomskretsen. Där var de flesta ungdomarna, speciellt flickorna, medlemmar. Vid upphörandet var Nils Eriksson i Ättersta ordförande.

Avdelningen återuppstod den 30 december 1942. Ombudsman Anton Claesson var med. 17 medlemmar skrevs in och Karl-Artur Andersson, Torp, blev ordförande. Han efterträddes senare av i tur och ordning Sven-Erik Eriksson, Hulla, Arne Sköld, Krokäng, Arne Eriksson, Torp, och Bernt Persson, Torp.

Tävlingsverksamheten var livlig och några tävlingsämnen är värda att nämna: strykning, smörgåsberedning, stickning, kryddbedömning, sömnad, växtbedömning, plöjning, välskrivning, köra med häst, jordartsbedömning, mjölkning, fröbedömning, rättskrivning, borddukning.

Efter varje månadsmöte hade man något program. På sommaren var det alltid dans på någon loge och på vintern sång, teater, sketcher och liknande. Man hade också pojkarnas och flickornas afton. Mellan jul och nyår var det tradition med julfest, och vid en sådan i Ättersta på 1940-talet hade man 234 betalande. Folk från hela Oppundakretsen kom till julfesterna.

Det ordnades också grötfester i Sockenstugan. På dessa dansades ringlekar, något som ungdomarna i Österåkers SLU var sällsynt duktiga på. Logbalerna hölls oftast hos Sven-Erik Eriksson i Hulla, vid Nissa i Hulla, hos Henrik och Inga-Lisa Pettersson i Vannala, vid Boda och Skepparstugan, hos Samuelssons i Torp och på andra ställen. För musiken svarade bland andra Arne Jansson i Vannala och Karl-Axel Ohlsson i Askö. Den senare kom med sitt dragspel på cykeln.

Friluftsmötet vid Sågbacken nära skjutbanan var ett annat sommararrangemang. Varje år hölls propagandamöten, då man bjöd in nya ungdomar till avdelningen. 1946 medverkade riksdagsman Harald Andersson i Dunker på ett sådant möte.

På vintrarna ordnades slädpartier, bland annat till V. Vingåkers kyrka. En gång kom man lite för sent, vilket man lär ha blivit påmind om från prediksstolen.

Det var politiska diskussioner också. Avdelningen hade en politisk kommitté, som bl a 1946 tog upp den då aktuella mjölkstrejkfrågan. Inför valen samarbetade man med bondeförbundet och ungdomarna ställde upp med affischering. Affischeringsmän 1946 var exempelvis Samuel Andersson för Blomsterhult, Erik Persson för Säby, Karl-Erik Eriksson för Ättersta, Karl-Axel Tirfing för Skogen, Hilding Jansson för Boda och Karl-Artur Andersson för Torp.

Avdelningen skaffade eget porslin till sina fester. Ett eget litet bibliotek skaffade man också. "För att ge ökade kunskaper och god underhållning", som det står i protokollet.

Vid krets- och distriktsstämmor var Österåker alltid representerat. Till distriktet tog man buss tillsammans med Gropptorpsbygden. Ibland var det "Post-Erik" som fick skjutsa med sin bil, där det gick att tränga in 9-10 personer. Därför är det inte så underligt att den bilens stänkskydd alltid var utnötta!

Till sommartingen i Mariefred, Gnesta, Sparreholm och andra platser cyklade SLU-arna med egen färdledare.

Det var alltså ett par livaktiga decennier för SLU i Österåker, men vid 1960-talets början hade landsbygdens avfolkning gjort att underlaget började svikta, och CUF (som avdelningen då hette) lades ned vid ett möte i brandstationen 1962 eller 1963.

Under resten av 1960- och 70-talet var Österåkers CUF:are medlemmar i Gropptorpsbygden, men i början av 1980-talet tyckte man att avdelningens område blev för stort. Österåker fick åter en egen CUF-avdelning och nybildningsmötet hölls i Österåkers skola den 23 jan. 1983.

Den nya avdelningens förste ordförande blev Håkan Olsson, Berga. Bland verksamheten första året kan nämnas månadsmöten, plantsäcksinsamling, teaterresa, utflykter samt volleyboll. Vid årsmötet 1984 valdes Helena Vogt, Valltran, till ny ordförande, och Österåkers SLU/CUF fick därmed för första gången en kvinnlig ordförande.

Verksamheten är på väg uppåt, och inspiration kan man ju hämta i rikt mått av den äldre generationens berättelser om hur trevligt man hade det i Österåkers SLU de första åren.

Sten Hedlund – med från starten

Sten Hedlund berättar minnen för Tage Sundkvist.

En som var med när Vingåker 1924 fick en sockenförening av bondeförbundet är förre lantbrukaren Sten Hedlund, Båsenberga. Han är född 1894 och blir alltså 90 år samma år som Vingåkers centeravdelning 60-årsjubilerar. Sten Hedlund blev redan från starten sekreterare, ett uppdrag som han sedan hade i hela 44 år. En unik prestation! Under den tiden hann Hedlund se många styrelsekamrater komma och gå – han var den yngste när han valdes in och den äldste när han slutade.

En dokumentation av centerrörelsens frammarsch i Vingåker bör förstås innehålla en intervju med Sten Hedlund, och en eftermiddag mellan jul och nyår 1983 var det några av partiets nuvarande förgrundsfigurer i Vingåker som hälsade på hos den minnesgode veteranen vid Båsenberga. Det blev några mycket givande timmar, då Hedlund berättade om de första åren och utvecklingen därefter. Han hade även sina bestämda åsikter om dagens politiska debatter.

De som besökte Sten Hedlund var Tage Sundkvist i Baggetorp, en av centerns två sörmländska riksdagsmän och därtill aktiv kommunpolitiker, Sven Carlsson i Munktorp, också kommunpolitiker och den som efterträdde Sten Hedlund i kommunalfullmäktige, samt Sylvia Törnqvist, Rolandsro, nuvarande ordföranden i Vingåkers centeravdelning. Med var också redaktör Harald Ottosson, Katrineholms-Kuriren, vars uppgift var att teckna ned vad som berättades och även få det inspelat på band. Det är ur detta material som den här skildringen är hämtad.

Året 1924 kom till Vingåkersbygden med en sällsynt kall och snörik vinter, följt av en mycket sen vår. Bönderna på Vingåkersslätten hade inte sått färdigt till midsommar, vilket är mycket ovanligt. Bisterheten i vädret kunde dock inte dämpa glöden hos den entusiastiske dalmasen Emil Hedenström, nyanställd ombudsman för bondeförbundet. I sin Ford, av någon anledning döpt till Damaskus, åkte han från gård till gård och pratade politik. Ingen bonde, varken stor eller liten, hoppade han över. Målet var att ge Vingåker, länets största kommun, en sockenförening av landsbygdens nya politiska parti.

Hedenström lyckades verkligen. När han kammat igenom Vingåkers socken hade över 600 personer antecknat sig som medlemmar. Några av partiets pionjärer i bygden ställde upp som vägvisare och bjöd Hedenström på mat och logi. En av dessa vägvisare var Sten Hedlund. Att den nya rörelsen på en vinter kunde samla så många medlemmar var fantastiskt. Att det verkligen förhöll sig så visar den tryckta medlemsmatrikel som finns kvar än i dag. Alla var förstås inte så övertygade men skrev på sina namn ändå. Antalet sjönk också rätt snart för att stabilisera sig på en jämn nivå.

I ledningen fanns ändå från starten ett antal trygga Vingåkersbönder av den gamla stammen, en aning sparsamma och reserverade inför nymodigheter men samtidigt karlar att lita på.

Att så här ur minnet komma ihåg alla som gjorde partiet stora tjänster de första åren går förstås inte, men vi vill ändå med Hedlunds hjälp nämna några: Anton Raquette i Vannala, Albert Eriksson i Berga, Emil Pettersson i Kjesäter, Erik Gustafsson i Bossbro, Sam Kärnäll, Prästgården, Paul Andersson, Vadstorp,

Ragnar Lindqvist, Vad, Petter i Åndenäs, Julin i Mossen, Olsson i Rude, Rickard i Finnstorp, Arvid Olsson i Målke, Erik Olsson, Svartå, Algot Eriksson, Stenstorp, Ernst Olsson, Gropptorp, Erik Gustavsson och Gustav Eriksson i Bromma, flera av arrendatorerna på Skenäs, Ivar i Simonstorp, byggmästare Högberg i Nästorp, Gustaf Eriksson, Lundbyskog, Karl Ericsson, Dal, Karl Andersson, Sätartorp, Erik Persson, Oppeberg, Arvid Rosén, Malmberg. Till förgrundsfigurerna i början hörde också Eric Egertz, en stridbar herre och en profil, som hade förmåga att röra om i kommunalpolitiken och även kunde orsaka blandade känslor inom det egna partiet.

Den här uppräkningsen är gjord med reservation för att fler namn kunde förtjäna att stå med. Det gör förstås också Sten Hedlund själv, som alltså blev den förste sekreteraren. 44 år på den posten och omkring 25 år i kommunalfullmäktige vittnar om stort förtroende.

Se, jag är inget för gästspel, säger Hedlund, och då myser han lika klurigt som en känd partiledare med samma namn och färg brukade göra!

Hedlund blev alltså en av de aktiva i bondeförbundet. Han åkte på stämmor, han skjutsade ombudsmän, han agiterade för partiets nystartade tidning Sörmlandsbygden, han valtalade. På den tiden var det nämligen valmöten ute i de olika kretsarna. Det var innan informationen kom via radio och TV.

Men också på den tiden fanns det, säger Hedlund, en och annan som pratade mest för att det var roligt. De gjorde som Palme, pratade om lite av varje. Hedlund tyckte inte att sådana utsvävningar behövdes. Det fanns så mycket viktigt att tala om, som hörde till saken.

– Förtroendet för bondeförbundet berodde på att vi försökte uppträda sansat och inte körde för hårt, säger Sten Hedlund.

Själv var han i Högsjötrakten och valtalade. Valmöten kunde hållas under enkla förhållanden. Medan socialdemokraterna samlades i vägskalet vid Högbacken kunde det hända att bondeförbundet hade valmöte på landsvägen vid Vintergatan. Visst kunde det gå hett till då också, men Sten Hedlund föredrar vid en jämförelse ändå den gamla tidens politiska debatt. Han trivs inte med den hårda tonen, då debattörerna mest går in för att skälla på varandra. Det var bättre på Ohlins och Hedlunds tid.

Sten Hedlund kom alltså tidigt med i kommunalpolitiken och det var bland annat på skolans område. Han var faktiskt med i övergången, då kyrkan överlät ansvaret på skolfrågorna till kommunen. En gång sattes han för övrigt upp som kandidat till ordförande i skolstyrelsen, som motkandidat till kyrkoherde Gunnar Vall. Hedlund har haft nära anknytning till skolans värld. Både far och syskon var lärare, liksom en dotter blev det.

Men ordförande i skolstyrelsen ville han inte bli. Han blev istället en viktig länk mellan skolans förgrundsfigurer och de gamla, konservativa bondeförbundarna. Det gällde att få dem med på noterna när nyheter, som exempelvis skoltandvården, skulle införas. Hedlund var av en yngre årgång och fick bli den förmedlande

länken, vilket han skötte med bibehållet förtroende för de gamla pionjärerna. Även när den nya tiden kom, med ökade krav på rotarna att ordna moderna och bättre lärarbostäder, gick debatterna heta mellan äldre och yngre kommunalpolitiker.

Sten Hedlunds kunnighet togs naturligtvis i anspråk även i andra föreningar med anknytning till jordbruket. Vi ska inte gå in på alla uppdrag här, bara nämna att han var kontrollassistent 1918-20 och därefter ordförande i Kontrollföreningen. Det var den vägen som en annan och senare förgrundsfigur inom partiet kom till bygden, nämligen David Larsson i Vannala.

Ekonomi var många gånger ett problem för sockenföreningen. I början gjorde det stora medlemsantalet att pålagorna från distriktet blev stora. När inte medlemsavgifterna förslog, eller då det var dags för valkampanjer, var sadesinsamlingar ett bra komplement. Att kontant ge en slant till partiet kunde kanske ta emot. Att ge en säckhavre eller vete gick lättare. De lämnades till direktör Georg Andersson på Vingåkers Spisbrödsfabrik och han omsatte gåvorna i behövliga slantar. I det sammanhanget berömmar Sten Hedlund bönderna i de östra rotarna, åt Baggetorp och Gropptorp. Där gav medlemmarna ofta generöst och utan att knota.

Kanske var det därför som det dröjde så länge med en uppdelning av kommunen i två avdelningar. Från distriktet låg man på i många år, men i Vingåker tyckte man att det fungerade bra. Styrelsens huvudpart hörde hemma i västra kommundelen. Först 1944 var det dags för en delning, och Gropptorpsbygden fick sin egen avdelning.

Veteranen Sten Hedlund har följt sitt parti genom vågdalar och toppar och alltid oegennyttigt ställt upp och gjort sin insats. Att han i mer än fyra decennier anförtröddes posten som sekreterare berodde på att ingen skötte den uppgiften bättre än han. Nu följer han som pensionär den lokala politiska debatten och kan glädjas åt att det parti, som han var med om att starta den 25 mars 1924, blivit kommunens största borgerliga parti.

Centerns kommunkrets och kommunorganisation i Vingåker

Vid kommunvalet 1982 ställde centern i Vingåker upp med följande kandidater högst på listan. Sittande från vänster Berndt Holmestig, Lars Örsbrink, Tage Sundkvist, Sven Carlsson. Stående från vänster Kjell Johansson, Sylvia Törnqvist, Moniqa Larsson, Gunnar Folkegård och Göran Olsson.

När det bildades avdelningar inom ungdomsförbundet och kvinnoförbundet på flera platser inom kommunen fanns det anledning att söka en fastare samarbetsform. Samarbetet fram till 1960 bestod i sporadiskt ordnade möten och samordning av nominering till kommunalvalen.

1962 bildades Vingåkers kommunkrets, i denna ingick alla avdelningar inom kommunen från alla tre organisationsleden. Huvudsyftet var att få en fastare organisation och samarbete. Dels inför valen, men också för att få ett forum att diskutera kommunalpolitiska frågor där representanter från hela kommunen kunde vara med. Den nybildade kommunkretsen arbetade under 1960-talet med regelbunden mötesverksamhet för att diskutera kommunalpolitiska frågor. Förutom att detta hade stor betydelse ur kommunaldemokratisk synpunkt blev det också en kommunalpolitisk skolning som skulle komma väl till pass fram på 70-talet. Under 60-talet var David Larsson centerns starke man i kommunen och det blev oftast han som fick svara för informationen på kommunkretsens möten. Vi hade ju under de här åren en stabil partipolitisk ställning i Vingåkers kommun.

Socialdemokraterna hade majoritet i fullmäktige sedan 30-talet. Centern hade under hela 60-talet fem mandat i fullmäktige, även om det vid valet 1966 var snubblande nära att vi erövrat ytterligare ett.

1970 var ett kommunalpolitiskt märkesår. Det var då man skulle förbereda den stora kommunsammanslagningen som skulle ske från 1 januari 1971. För Vingåkers del innebar det att kommunen utökades med Österåkers församling, som tidigare hört till Julita kommun. Centern passade också på att göra en organisationsändring så att kommunkretsen blev till kommunorganisation. Den blev nu också ett ännu viktigare organisationsled när det gällde att tillgodose olika kommundelar, dels servicemässigt och dels med förtroendemannaposter vid nomineringarna.

För centerns del blev sammanslagningen med Österåker en valmässig framgång i valet 1970. Antalet fullmäktigeledamöter utökades från 30 till 35, centern ökade med 3 mandat och fick alltså sammanlagt 8 mandat.

Den politiska stabiliteten var numera inte så stor i Vingåkers kommun, och på kommunorganisationens möten kunde vi nu på allvar diskutera politiska alternativ. Kommunorganisationen fick nu allt större betydelse som ett politiskt centerforum.

Inför valet 1973 blev en fortsatt utbyggnad av hyresbostäder på Vannala gårde den stora stridsfrågan. Centern med David Larsson i spetsen ville stoppa byggnationen eftersom det fanns många tomma lägenheter i samhället. Centern fick inte sin vilja igenom i den frågan, men man vann valet. Fick sammanlagt 10 mandat, det blev borgerlig majoritet och centern blev största borgerliga parti och fick därmed huvudansvaret för kommunalpolitiken.

Till valet 1970 fastställde Centern för första gången ett kommunalpolitiskt program för Vingåker. Detta program har sen till varje val bearbetats och förnyats. En egen lokal på Trollegatan 4 hyrdes. Den kan alla avd. och kommunorg. utnyttja vid möten och sammanträden, som valbyrå har den naturligtvis också sitt stora värde. Torgmöten är nya inslag i valrörelserna och som prövats under de senaste valen i Vingåker. Riksdags-, landstings- och kommunalpolitikerna har då medverkat.

Kommunorganisationen har inte bara ägnat sig åt kommunalpolitiska frågor utan en hel del trivselträffar har också förekommit såsom bilrallyn med dans på något magasin, de senaste åren har Jaktskytteklubbens Vik varit målet. En hel del kulturinslag har också förekommit i samband med mötena.

Att ordna utbildning för de kommunalt engagerade har också varit en viktig del i kommunorganisationens arbete. Olof Jonsson, författare till Vi och vår kommun-boken, var engagerad en hellördag då ämnat för dagen var "Kommunalpolitiskt organisationsarbete". Kvällskurser för styrelsefunktionärer, studiecirkel i mötesteknik med sakkunnig ledare i fullmäktigeordf. Berndt Holmestig har varit värdefulla för dem som varit med som kurs- eller cirkeldeltagare. Ett uppskattat studiematerial som vi till stor del fick arbeta fram själva 1980-1981 var "Vår kommun under förstoringsglas". Många medlemmar medverkade till att ta fram

material och information om kommunens alla nämnder och styrelser. Tillsammans med Studieförbundet Vuxenskolan i Vingåker utfördes detta ganska stora och omfattande jobb. Några som var mest engagerade i det arbetet kan nämnas: Sylvia Törnqvist, Birgit Andersson samt Greta Sundkvist.

Tage Sundkvist blev kommunstyrelsens ordförande i två valperioder 1974-79. Från och med 1980 inrättades ett heltids kommunalråd och ett halvtids insynsråd. Folkpartiets Lars-Bertil Wiklund blev den första som fick uppdraget som heltids kommunalråd och (s) K-G Källerfors beträdde insynsposten. Valperioden 79-82 var Centerns Berndt Holmestig, Österåker, fullmäktigeordförande. Vid 1982 års val lyckades inte de borgerliga partierna behålla majoriteten varför ansvaret numera vilar på s-partiet. Insynsrådet blev dock Centerns Lars Örsbrink. Han är dessutom ordförande i fritidsnämnden. När (s) 1983 skulle överta ordförandeskapet i nämnder och styrelser hade man inte någon lämplig kandidat som ordförande i hälsovårdsnämnden. Därför har den ovanliga situationen uppstått att under den nu innevarande perioden sitter Centerns Björn Wilhelmsson ordförande i en (s)-styrd nämnd.

Tage Sundkvist var ordförande i kommunkretsen till 1967. Därefter övertog Sven Carlsson ordförandeskapet som han vid sammanläggning med Österåker 1970 fick inneha fram till 1973, då Björn Wilhelmsson tog vid. 1978 valdes Göran Olsson och 1981 Gösta Österberg till ordförande. Sekreterare i kommunorganisationen har varit Gurli Wigervall 1970, Anna-Lisa Larsson 71-72, Greta Sundkvist 73, Inga Larsson 74-80, Ingrid Gustavsson 1981-. Kassörssysslan har under åren 1970-72 innehafts av Lennart Andersson, 1973-80 av Gösta Österberg och från 1981-83 av Birgitta Persson.

Kommunorganisationen har visat att den har stor betydelse såväl organisatoriskt som politiskt för centern i Vingåker. Betydelsen blev sannerligen inte mindre under de år som centern var i ledande, ansvarig ställning i kommunen.

**Utgiven av Centerns kommunorganisation och
Studieförbundet Vuxenskolan i Vingåker 1984.**

Pris 10:–